

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2020

LATVIAN

HIGHER LEVEL

3 hours

LATVIEŠU VALODA

Maksimālais punktu skaits – 100

Uzmanīgi izlasiet tekstu un atbildiet uz visu trīs daļu jautājumiem! Atbildiet saviem vārdiem, izmantojot informāciju no teksta! Rakstiet pilnos, pareizos teikumus! Visām atbildēm jābūt latviski.

Lauzties cauri sienai

Fragments no intervijas ar Aktīvās domāšanas pasākums "Rosinātava" projekta vadītāju Ēriku Radželi. Aktīvās domāšanas pasākums "Rosinātava" ir lieliska iespēja vidusskolēniem no visas Latvijas nostiprināt redzējumu savai nākotnes profesijai, kā arī interaktīvi un izglītojoši piepildīt savu dienu. "Ja tu strādā, vēlies un esi gatavs mācīties, tu vari Latvijā izdarīt gana lielas lietas," intervijā portālam Diena.lv saka pasākuma Rosinātava projekta vadītājs Ēriks Radželis.

1. Kāpēc mērķauditorija ir vidusskolēni?

Man vidusskola bija pagrieziena punkts, jo 12. klase bija apjukuma pilns laiks. Augstskolā oficiāli iestājos tikai augusta beigās, jo ļoti ilgi izvēlējos nozares, domāju, ko gribu darīt. Paskatījos, ko dara mani vienaudži, mani draugi un mani kolēģi, un mani pārsteidza, ka gandrīz katrs man apkārt esošais vidusskolēns apsvēra ideju par braukšanu prom. Katrs desmitais uzskatīja, ka citas iespējas nemaz nav – pēc vidusskolas jādodas prom. Katrā ģimenē šodien ir kāds, kas dzīvo Dānijā, Lielbritānijā, Vācijā, un būtu ļoti ambiciozi teikt, ka viņi visi ir aizbraukuši, lai nestu savu vārdu pasaulē. Realitātē tā nav, jo diezgan liela daļa brauc vienkārši pelnīt lielāku iztiku.

Mūsu pieredzes stāstu lektori visi ir gados jauni cilvēki. Lielākā daļa ir pabeiguši kādas skolas vai strādā nozarē, vidējais vecums varētu būt 25 gadi. Tu pabeidz vidusskolu, tev ir 19, un sešu gadu laikā tu esi kaut ko sasniegjis. Nav jāskatās, ko dara tavi vienaudži, tava ģimene, bet ir jāskatās, uz ko tu vari tiekties.

2. Kā izvēlējāties lektorus?

Sākamā domājām, ko paši gribētu redzēt. Meklējām cilvēkus, kuri jau iepriekš bija uzstājušies tamlīdzīgos pasākumos. Bija cilvēki, kurus mēs vēlētos dzirdēt – varbūt viņš nav tik daudz publiski runājis, bet cilvēks ir personība. Lektorus mēs izdalījām pa trim blokiem. Iespēju Latvija ir cilvēki, kuri savu karjeru ir veiksmīgi uzbūvējuši šeit. Mums bija svarīgi, lai būtu arī pasaules pieredze – lielās augstskolās vai internacionālos uzņēmumos strādājuši cilvēki, kas atbraukuši atpakaļ, lai turpinātu šeit. Tāda veida pasākumam gribējām, lai jauniešiem ir rīki – improvizācija, pašizaugsme vai laika plānošana – praktiski elementi, kas viņiem to iemācītu. Gribam, lai *Rosinātavā* būtu kopības sajūta, lai redzam viens otram līdzīgus cilvēkus.

3. Ar ko atšķiras šis no citiem jauniešiem veltītiem pasākumiem?

Mūsējais pasākums vairāk tiek pasniegts kā *tusiņš*. Orientējamies uz reģionu skolām, pasākums ir bezmaksas. Tās nav lekcijas, tie ir pieredzes stāsti. Mēs gribam, lai vidusskolēns atnāk, jo viņš ir ieinteresēts paskatīties uz šiem cilvēkiem, lai informācija viņus vairāk iedvesmo, nevis lai viņi raksta kladēs, kā ko dara.

Mūsu mērķis nav kaut ko iemācīt, bet gan iedvesmot sākt to darīt.

4. **Vai tagad tev ir sajūta, ka jaunieši nezina, ka Latvija ir iespēju zeme, un to neizmanto?**

Kā kurš. Ir daudzi, kuri arī nav. Es pats darbojos kā pedagogs un redzu, ka jauniešiem ir diezgan šaura līmeņa ambīcijas. Nāk viņu vecākie brāļi un māsas, un rodas sajūta, ka viņi kaut ko grib darīt, bet neuzdrošinās tieši riska faktora dēļ – "mani nepaņems". Tajā pašā laikā nozarē sūdzas, ka trūkst darbaspēka. Jāskatās un jātur acis vaļā dotajām iespējām. Tikai palēkājot pirmos gadus, tu ieiec kādā savā vietā, pasēdi tur piecus gadus un atkal vari lekt nākamajā vietā. Tā ir Latvijas burvība – ļoti ātri var ielauzties kādā nozarē, jo tās ir savstarpēji saistītas. Mums katrā nozarē ir jādara piecreiz vairāk, nekā tas ir lielākās valstīs, kur ir daudz konkrētāks amatu klāsts. Mums ir ir plašas iespējas variēt. Durvju ir daudz, tās ir jāmeklē.

5. **Uz ko ir vērts rosināt Latvijas jauniešus?**

Rosinātava nozīmē virzīt uz praktisku darbību. Tas, ka tev ir 19 gadi, nenozīmē, ka vari mazāk nekā trīsdesmitgadnieks un otrādāk. Rosināt jauniešus mazāk iespringt, vairāk darīt, riskēt. Ļaut baidīties, aplauzties, audzēt savu aizsargkārtu un pieredzi – tikai tādā veidā var kaut ko sasniegt. Ir tādas situācijas, ka zini – nebūs īsti labi. Tad nu rosināt to dūšu – tomēr laužties tai sienai cauri, lai gan zini, ka tas varētu nedaudz sāpēt. Tas, manuprāt, ir svarīgs etaps.

6. **Ar ko vajag sākt, lai attīstītu ideju?**

Sākt vajag ar ļoti vienkāršām lietām. Piemēram, tu gribi tikt uzņēmumā, tev ir vienkārši jāaiziet uz uzņēmumu un jāiedod rokās savs CV. Nav jāskatās tikai vakances – atrodi uzņēmumu, kurā gribi būt, un piezvani! Protams, pirmie 99 simtprocentīgi atteiks, bet varbūt viens aicinās uz pārrunām. Otrs veids ir paskatīties, kas notiek apkārtnē. Ja kāds draugs jau ir nozarē, vienmēr kādam vajag palīgu. Trešais varētu būt tirgus izpēte – saprast, kurās jomās trūkst darbinieku. Lai gan šīs darbības vairāk piemērotas cilvēkam, kas tikko pabeidzis mācību, to pašu var attiecināt uz deviņpadsmitgadnieku.

7. **Kā tu redzi Latviju pēc 10 gadiem?**

Mēs tagad esam vieglā aplī, ka kāds brauc prom, kāds atgriežas, kaut kas jūk un kaut kas parādās. Tāds viegls balanss. Domāju, ka tā tas arī būs turpmākos piecus, desmit gadus. Pēc desmit gadiem mums nebūs nežēlīga finanšu krīze, bet es arī nedomāju, ka būsīm jaunā Šveice.. Joprojām ir daudzi, kuri brauc prom, kaut vai krīzes gadi ir pagājuši. Pēc 10 gadiem tagadējie jaunieši jau būs augstos valsts amatos, un, iespējams, viņi to Latviju veidos tā, lai nākamā paaudze nedomātu par aizbraukšanu. Šobrīd plānoju *Rosinātavu*, lai tā varētu jauniešiem pateikt, ka jābrauc atpakaļ.

Marta Sondare, „Diena”, 2007.gada 5.marts

I daļa

(30 punkti)

Atbildiet uz jautājumiem!

1. Izskaidrojiet vārdus un vārdu savienojumus!

(5 punkti)

a) lektori	(1.rinkopa)
b) ambīcijas	(4.rindkopa)
c) aplauzties	(5.rindkopa)
d) dūša	(5.rindkopa)
e) vakances	(6.rindkopa)

2. Kāpēc Ēriks Radželis uzkata, ka *Rosinātāvā* īpaši vajadzētu uzrunāt vidusskolēnus? (5 punkti)
3. Miniet trīs kritērijus, kādus projekta autori izvirzīja, lai atlasītu iespējamos lektorus! (5 punkti)
4. Pamatojiet, kāpēc *Rosinātavas* pasākumi nenotiek kā lekcijas! Vai jūs atbalstāt šādu pieeju? (5 punkti)
5. Kurš no trim piedāvātajiem darba meklēšanas veidiem, Jūsaprāt, ir labākais? Pamatojiet! (5 punkti)
6. "Mūsu mērķis nav kaut ko iemācīt, bet gan iedvesmot sākt to darīt." Vai, Jūsaprāt, *Rosinātavai* izdosies sasniegt savu mērķi? Pamatojiet atbildi! (5 punkti)

II daļa

(30 punkti)

Izsakiet savu viedokli par piedāvāto apgalvojumu! (vismaz 100 vārdu)

"Jauniešiem mazāk iespringt, vairāk darīt, riskēt."

III daļa

Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no tēmām! (ne mazāk kā 300 vārdu)

(40 punkti)

"Katrs pats savas laimes kalējs." (*Latviešu sakāmvārds*)

vai

Uzrakstiet, kādi pasākumi, Jūsaprāt, Latvijā būtu jāveic, lai jaunieši vēlētos atgriezties dzimtenē!